

Učenje glagoljice u 21. stoljeću: Vodič kroz resurse, metode i suvremeni značaj

Autor: Davor Moravek

Sažetak

Ovaj priručnik nudi sveobuhvatan vodič za učenje glagoljice u 21. stoljeću, istražujući njezinu transformaciju iz povijesnog pisma u živu sastavnicu hrvatskog kulturnog identiteta. Rad detaljno razlaže suvremene pedagoške pristupe, uključujući formalno obrazovanje, iskustveno učenje kroz radionice i tečajeve te digitalne alate poput edukativnih igara i mobilnih aplikacija. Sistematiziran je pregled ključnih resursa za učenje – od znanstvenih institucija poput Staroslavenskog instituta i udruga, preko temeljnih tiskanih priručnika, do najvažnijih digitalnih platformi i fontova. Rad identificira "progresijski jaz" između početničkih i naprednih materijala kao ključni izazov. Zaključno, nudi konkretne, preporučene puteve učenja za različite ciljne skupine (nastavnike, studente, povremene učenike), naglašavajući važnost integriranog pristupa za očuvanje glagoljice kao dinamične kulturne baštine.

Ključne riječi: glagoljica, učenje, pedagogija, hrvatska kulturna baština, digitalni resursi, Staroslavenski institut, nacionalni identitet.

Abstract

This manual offers a comprehensive guide to learning the Glagolitic script in the 21st century, exploring its transformation from a historical alphabet into a living component of Croatian cultural identity. The work details contemporary pedagogical approaches, including formal education, experiential learning through workshops and courses, and digital tools such as educational games and mobile applications. It provides a systematic overview of key learning resources—from scientific institutions like the Old Church Slavonic Institute and associations, through fundamental printed manuals, to the most important digital platforms and fonts. The paper identifies the "progression gap" between beginner and advanced materials as a key challenge. In conclusion, it offers concrete, recommended learning paths for different target groups (teachers, students, casual learners), emphasizing the importance of an integrated approach to preserving Glagolitic as a dynamic cultural heritage.

Keywords: Glagolitic script, learning, pedagogy, Croatian cultural heritage, digital resources, Old Church Slavonic Institute, national identity.

Uvod: Glagoljica kao suvremeni simbol identiteta

Glagoljica, najstarije slavensko pismo, danas u Hrvatskoj doživljava renesansu koja nadilazi njezinu povijesnu i liturgijsku ulogu. Izvorno stvorena sredinom 9. stoljeća od strane braće Konstantina (Ćirila) i Metoda za potrebe evangelizacije slavenskih naroda (Izazov za dizajnere i tattoo salone, 2010), glagoljica je postala kamen temeljac pismenosti i kulture na hrvatskim prostorima. Stoljećima je bila pismo ne samo crkvenih knjiga i pravnih dokumenata, već i svakodnevnog života, čuvana i prenošena trudom svećenika glagoljaša, koji su postali nositelji duhovnog i kulturnog života (Babić, 2017). Upravo su Hrvati ovo sveslavensko pismo prilagodili i razvili u jedinstveni, uglati (ili hrvatski) tip, koji se kao takav uspio očuvati stoljećima unatoč pritiscima latinizacije i prevlasti drugih pisama (Babić, 2017; Staroslavenski institut, n.d.-a). Ovaj jedinstveni povijesni put učinio je glagoljicu neizbrisivim dijelom hrvatskog identiteta.

Međutim, suvremeni značaj glagoljice leži u njezinoj transformaciji iz povijesnog artefakta u dinamičan i višeslojan simbol suvremene hrvatske kulture. Ovaj proces vidljiv je u njezinoj sveprisutnosti u javnom prostoru, daleko izvan arhiva i znanstvenih institucija. S jedne strane, svjedočimo njezinoj institucionalizaciji kao stupa nacionalnog identiteta, što je kulminiralo proglašenjem 22. veljače Danom hrvatske glagoljice i glagoljaštva, u spomen na tiskanje prve hrvatske knjige, *Misala po zakonu rimskoga dvora* iz 1483. godine (Sveučilište u Zadru, 2021). Ova institucionalna legitimacija doseže vrhunac uvrštavanjem glagoljičkih slova na nacionalnu stranu hrvatskih eurokovanica, čime pismo postaje svakodnevni amblem državnosti. S druge strane, glagoljica je postala nepresušan izvor nadahnuća u suvremenoj umjetnosti i dizajnu, gdje njezini grafemi služe kao estetski i simbolički moćan motiv (Staroslavenski institut, n.d.-a).

Ova transformacija otkriva zanimljiv kulturni fenomen: postupnu desakralizaciju pisma i njegovu re-simbolizaciju. Dok je njezina povijesna uloga bila neraskidivo vezana uz sakralno – prevođenje Biblije, pisanje brevijara i misala (Babić, 2017) – njezine suvremene manifestacije velikim su dijelom sekularne. Glagoljica danas živi na predmetima visoke mode i nakitu (Nakit s glagoljicom, n.d.; Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2018; Centar mladih Ribnjak, 2023), turističkim suvenirima poput kišobrana, šalica i magneta (Novi riječki suvenirirani glagoljicom, n.d.), pa čak i kao trajni ukras na koži u obliku tetovaža, gdje postaje intimni izraz osobnog identiteta (Pinterest, n.d.-a; Pinterest, n.d.-b). Ovaj pomak od svetog pisma prema sekularnom amblemu nacionalne i kulturne pripadnosti ključan je za razumijevanje njezine današnje privlačnosti.

Ipak, ova široka popularizacija nosi i određene rizike. Postoji stalna napetost između autentične kulturne revitalizacije i komercijalne trivializacije. Dok s jedne strane masovna proizvodnja predmeta s motivima glagoljice povećava njezinu vidljivost i doprinosi njezinoj "renesansi" (Novi riječki suvenirirani glagoljicom, n.d.), s druge strane prijeti opasnost da se kompleksan povijesni i lingvistički sustav svede na puki dekorativni element, lišen dubljeg značenja. U tom kontekstu, primjeri poput gastronomskog suvenira "Glagoljačići", gdje je svaki keks u obliku slova povezan s povijesnom pričom o Frankopanima, predstavljaju promišljeniji model komercijalizacije koji nastoji očuvati i educirati, a ne samo ukrasiti (punkufer.dnevnik.hr, 2019).

Stoga, učenje glagoljice u 21. stoljeću nije samo čin ovladavanja drevnim pismom; to je proces aktivnog uključivanja u živi kulturni dijalog o identitetu, baštini i njezinoj mjestu u suvremenom svijetu. Ovaj izvještaj pružit će sveobuhvatan pregled načina na koje se glagoljica danas

podučava, analizirajući pedagoške pristupe od formalnog obrazovanja do digitalnih inovacija. Zatim će ponuditi detaljan vodič kroz ključne resurse – institucije, tiskanu građu i digitalne alate – koji stoje na raspolaganju svima koji žele zaroniti u svijet ovog jedinstvenog hrvatskog pisma.

Pedagoški pristupi i metode učenja glagoljice

Analiza suvremenih metoda podučavanja glagoljice otkriva postojanje slojevitog i hibridnog pedagoškog modela. Umjesto jedinstvenog, dominantnog pristupa, razvio se komplementarni ekosustav koji objedinjuje formalno obrazovanje, iskustveno učenje kroz tečajeve i radionice te inovativnu digitalnu pedagogiju. Svaki od ovih pristupa ima različite ciljeve i ciljanu publiku, ali zajedno tvore cjelinu koja omogućuje učenje glagoljice na različitim razinama, od početnog upoznavanja do naprednog studija.

Formalno obrazovanje: Glagoljica u školama

Uključivanje glagoljice u hrvatski obrazovni sustav nadilazi puko učenje povijesnog pisma. Ono je usklađeno s temeljnim vrijednostima i ciljevima Nacionalnog okvirnog kurikulumu, koji naglašava važnost očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta (Katolička osnovna škola „Josip Pavličić“, 2020). U tom smislu, glagoljica se u školama koristi kao moćno pedagoško sredstvo za postizanje širih odgojno-obrazovnih ciljeva. Fokus nije na paleografskoj preciznosti, već na razvijanju ljubavi prema hrvatskoj povijesti i kulturi, poticanju kreativnosti, zajedništva i timskog rada (Osnovna škola „Hugo Badalić“, 2023).

Ovaj pristup najbolje se očituje kroz brojne školske projekte koji glagoljicu stavljaju u središte interdisciplinarnog i iskustvenog učenja. Jedan od najistaknutijih primjera je eTwinning projekt **"101 lice glagoljice"**, koji povezuje učenike iz različitih škola u Hrvatskoj i inozemstvu. Kroz projekt, učenici ne samo da uče pisati glagoljička slova, već i surađuju na izradi plakata i ukrasnih predmeta, sudjeluju u virtualnim susretima i događanjima poput manifestacije "Glagoljica u gostima", čime razvijaju svijest o važnosti očuvanja kulturne baštine u širem, pa i međunarodnom kontekstu (Osnovna škola „Hugo Badalić“, 2023; Osnovna škola Kajzerica, n.d.). Slične ciljeve imao je i stariji školski projekt **"(ne)zaboravljena glagoljica"**, koji je kroz terensku nastavu i integraciju različitih predmeta učenicima približio bogatu tradiciju glagoljaštva (Školski projekt '(ne)zaboravljena glagoljica', 2008).

Ključnu ulogu u standardizaciji i podizanju kvalitete nastave glagoljice u školama ima **Staroslavenski institut (Stin)** sa svojim projektom **"Glagoljica u školi"** (Staroslavenski institut, n.d.-b). Ova inicijativa pruža nastavnicima strukturirane i visokokvalitetne obrazovne materijale, uključujući tematske prezentacije (npr. "Glagoljica i brojevi", "Ligature") i nastavne listiće prilagođene različitim uzrastima ("za malene" i "za velike"). Ovi materijali često su povezani s aktualnim znanstvenim spoznajama i obljetnicama, kao što je bio slučaj s materijalima o brojevima temeljenim na *Brevijaru Vida Omišljanina* (Mihaljević, 2024). Uz to, Institut organizira i nacionalne literarne natječaje poput "Potrage za glagoljicom", dodatno motivirajući učenike i nastavnike na bavljenje ovom temom (Staroslavenski institut, n.d.-b).

Iskustveno učenje: Tečajevi i kreativne radionice

Izvan formalnog obrazovnog sustava, učenje glagoljice odvija se kroz strukturirane tečajeve i kreativne radionice namijenjene široj javnosti, odraslim entuzijastima i svima koji žele praktično i produbljeno znanje. Ovi formati stavljaju naglasak na iskustveno učenje, bilo kroz akademski pristup proučavanju izvora ili kroz umjetničko izražavanje.

Primjer rigoroznog, akademski utemeljenog pristupa su tečajevi koje je organizirao Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor u Lužnici. Pod vodstvom istaknutih stručnjaka poput dr. sc. Darka Žubrinića, autora ključnog priručnika "Hrvatska glagoljica", i Stjepana Baherta, dopredsjednika Društva prijatelja glagoljice, ovi tečajevi nudili su sustavan uvod u pismo. Početni tečaj temeljio se na povijesnoj početnici Jurja Slovinca iz 15. stoljeća i uključivao čitanje starih tekstova poput *Regule sv. Benedikta* (Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-b). Napredni tečaj išao je korak dalje, obuhvaćajući kurzivnu glagoljicu i proučavanje najvažnijih spomenika hrvatske pismenosti kao što su *Bašćanska ploča*, *Istarski razvod* i *Vinodolski zakonik*, a završavao je studijskim izletom na otok Krk (Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-a). Ovakav pristup omogućuje polaznicima stjecanje dubinskog znanja koje nadilazi puko prepoznavanje slova.

Paralelno s akademskim tečajevima, razvija se i bogata scena kreativnih radionica koje povezuju glagoljicu s materijalnom kulturom i umjetnošću. Ove radionice, često organizirane od strane kulturnih centara, knjižnica ili udruga, omogućuju polaznicima da glagoljicu "uzmu u ruke". Primjeri uključuju radionice izrade keramičkih glagoljskih slova (Žubrinić, n.d.) ili dizajniranja i izrade nakita s motivima glagoljice (Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2018; Centar mladih Ribnjak, 2023). Kroz ovakve aktivnosti, učenje postaje taktilno i kreativno iskustvo, a glagoljica se demistificira i postaje dio osobnog umjetničkog izraza.

Digitalna pedagogija: Gamifikacija i mrežni alati

Digitalna tehnologija unijela je revoluciju u načine na koje se glagoljica može učiti, čineći je dostupnijom, interaktivnijom i zabavnijom, posebice mlađim generacijama. U skladu s općim trendovima u obrazovanju, koji prepoznaju potencijal multimedijских sadržaja za dinamičnije učenje (Nordia, n.d.), razvijen je niz digitalnih alata koji koriste gamifikaciju i interaktivnost kao ključne pedagoške metode.

Staroslavenski institut prednjači u ovom području, razvivši niz mrežnih obrazovnih igara. To uključuje jednostavnije igre poput **"Memori s glagoljicom"** za vježbanje prepoznavanja parova slova i **"Zmija s glagoljicom"** (poznata i kao "Glagoljojed"), koja na zabavan način potiče brzo prepoznavanje slova. Razvijene su i kompleksnije igre koje koriste mehaniku popularnih mobilnih igara. **"Leteća glagoljica"**, inspirirana igrom *Flappy Bird*, omogućuje igraču da upiše riječ, a zatim upravlja letećim blokovima s glagoljičkim slovima, učeći tako vizualni oblik riječi na glagoljici. **"Glagoljatrix"** je 2D pucačina koja također na dinamičan način testira znanje slova (Mihaljević, J., n.d.). Kroz ove igre, proces učenja koji može biti repetitivan i zahtjevan pretvara se u zabavnu aktivnost.

Uz igre, razvijene su i praktične mobilne aplikacije koje omogućuju aktivnu upotrebu glagoljice u svakodnevnoj digitalnoj komunikaciji. Za korisnike Android uređaja dostupna je aplikacija

"Glagolitic Translator" (Skroc, n.d.), dok korisnici iPhone i iPad uređaja mogu preuzeti **"Glagoljica: tipkovnica"**, koja integrira glagoljičko pismo kao jednu od opcija na tipkovnici uređaja (Kanunnikoff, n.d.). Ovi alati transformiraju korisnika iz pasivnog promatrača u aktivnog kreatora sadržaja na glagoljici.

Konačno, postoje i mrežni alati namijenjeni vježbanju i kreativnoj primjeni. Platforma **glagoljica.salamander-studios.com** nudi interaktivni transliterator gdje korisnici mogu upisivati tekst na latinici i vidjeti ga ispisanog na glagoljici, birajući pritom između nekoliko povijesnih fontova. Alat nudi i jedinstvenu mogućnost kreiranja i slanja virtualnih razglednica s porukom na glagoljici, čime se potiče njezina kreativna upotreba (Biškup i Žubrinić, 2012).

Iako ovaj višeslojni pedagoški model nudi bogatstvo pristupa, on također otkriva i jedan značajan izazov: "progresijski jaz". Postoji obilje resursa za početnike koji su zabavni i imaju nizak prag ulaska, poput igara i jednostavnih radionica (Mihaljević, J., n.d.; Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2018). S druge strane, postoje i visokospecijalizirani resursi za napredne korisnike, poput tečajeva o kurzivnoj glagoljici ili proučavanja digitaliziranih srednjovjekovnih kodeksa (Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-a; Sveučilište u Zadru, 2021). Međutim, putanja koja povezuje ove dvije krajnosti nije uvijek jasna. Postavlja se pitanje: kako učenik koji je savladao "Leteću glagoljicu" može samostalno napredovati prema čitanju *Vinodolskog zakonika*? Taj nedostatak jasno definiranog, stupnjevanog puta učenja i prijelaznih resursa za srednju razinu znanja predstavlja prepreku za samostalne i visoko motivirane učenike. Inicijative Staroslavenskog instituta, koje nude strukturirane i tematski povezane materijale, predstavljaju važan korak u premošćivanju ovog jaza (Staroslavenski institut, n.d.-b; Mihaljević, 2024), no cjelovit i integriran sustav učenja, poput modularnih online tečajeva s progresivnim zadacima, tek se treba u potpunosti razviti.

Vodič kroz resurse za učenje

Za uspješno učenje glagoljice ključno je poznavati ekosustav resursa koji stoji na raspolaganju. Taj ekosustav čine temeljne znanstvene i kulturne institucije, bogata tiskana građa te sve razgranatiji digitalni alati. Analiza ovog ekosustava otkriva da on funkcionira kao mreža s nekoliko izrazito važnih "čvorova" – institucija i pojedinaca koji su ključni za stvaranje, očuvanje i širenje znanja o glagoljici.

Institucionalni resursi: Znanstvene ustanove i udruge

U središtu znanstvenog i obrazovnog rada na glagoljici nalaze se ključne institucije koje predstavljaju temelj za sve ozbiljnije proučavanje.

Staroslavenski institut (Stin): Ovo je središnja hrvatska akademska ustanova posvećena istraživanju hrvatske glagoljice i glagoljaštva (Staroslavenski institut, n.d.-c). Njegova djelatnost je trostruka: znanstveno-istraživačka (kroz projekte poput Znanstvenog centra izvrsnosti za hrvatsko glagoljaštvo), izdavačka (objavljivanje znanstvenih časopisa i knjiga) te obrazovno-popularizatorska. Upravo u ovom trećem segmentu Stin je postao ključan resurs za širu javnost, razvijajući portal "Glagoljica u školi" i niz obrazovnih igara (Staroslavenski institut, n.d.-b; Mihaljević, J., n.d.; Staroslavenski institut, n.d.-c). Njegova mrežna stranica (stin.hr) teži postati središnje mjesto za informiranje i učenje o hrvatskoj glagoljičkoj baštini (Mihaljević, 2024).

Društvo prijatelja glagoljice (DPG): Osnovano 1993. godine, DPG je glavna udruga civilnog društva koja okuplja zaljubljenike u glagoljicu (Žubrinić, n.d.). Djeluje kao vitalni društveni "čvor" organiziranjem redovitih mjesečnih tribina s predavanjima stručnjaka o različitim aspektima glagoljaške baštine. Ove tribine, koje se održavaju u suradnji s institucijama poput Matice hrvatske, predstavljaju važnu platformu za razmjenu znanja i stvaranje zajednice (Žubrinić, n.d.). Društvo također podupire i druge kulturne aktivnosti, poput održavanja glagoljaške mise, čime čuva i liturgijski aspekt tradicije (Žubrinić, n.d.; Društvo prijatelja glagoljice, n.d.).

Ostale institucije: Uz Stin i DPG, važnu ulogu imaju i druge ustanove. **Centar za istraživanje glagoljaštva** pri Sveučilištu u Zadru, osnovan 2019. godine, predstavlja važan novi akademski centar koji se bavi znanstvenim radom i izdavanjem transliteracija glagoljskih tekstova zadarske provenijencije (Sveučilište u Zadru, 2021). Također, brojne lokalne institucije poput narodnih knjižnica (npr. u Virovitici) i kulturnih centara (npr. Centar mladih Ribnjak u Zagrebu) aktivno doprinose popularizaciji glagoljice organiziranjem kreativnih radionica i predavanja za lokalnu zajednicu (Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2018; Centar mladih Ribnjak, 2023).

Vrijedi istaknuti i ulogu pojedinaca koji djeluju kao "super-čvorovi" unutar ove mreže. Dr. sc. Darko Žubrinić primjer je takvog pojedinca, čiji doprinos obuhvaća autorstvo ključnog priručnika, vođenje tečajeva te održavanje opsežnog mrežnog portala croatianhistory.net, koji služi kao nezaobilazan izvor informacija (Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-b; Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-a; Biškup i Žubrinić, 2012). Prepoznavanje ovih ključnih institucionalnih i individualnih aktera prvi je korak za svakoga tko želi sustavno pristupiti učenju glagoljice.

Tiskana građa: Ključni priručnici i izdanja

Unatoč digitalizaciji, tiskana literatura i dalje predstavlja temelj za dubinsko i strukturirano učenje glagoljice. Na tržištu je dostupan niz izdanja namijenjenih različitim razinama znanja.

Priručnici za početnike i voditelje: Za one koji tek ulaze u svijet glagoljice, kao i za nastavnike koji vode glagoljaške skupine, postoji nekoliko ključnih izdanja.

"Hrvatska glagoljica" autora Darka Žubrinića, u izdanju HKD Sv. Jeronima, temeljni je priručnik koji se koristi kao literatura na brojnim tečajevima i pruža sveobuhvatan uvod u pismo (Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-b; Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-a).

"Glagoljica za osnovce: Priručnik za voditelje glagoljaških skupina" autorice Martine Valec-Rebić (Naklada Ljevak) nezaobilazan je alat za sve prosvjetne djelatnike. Priručnik nudi metodički razrađene upute i materijale za rad s djecom (Valec-Rebić, n.d.).

Suvremena izdanja povijesnih tekstova: Posljednjih godina raste interes za objavljivanjem faksimilnih ili transliteriranih izdanja ključnih glagoljskih djela, čime ona postaju dostupnija široj publici. Izdanje **"Misala kneza Anža Frankopana"** iz 2023. godine ističe se kao prva takva knjiga tiskana na glagoljici nakon 118 godina. Namijenjena je svim uzrastima i predstavlja izvrstan način za upoznavanje s autentičnim glagoljskim tekstom (Matesa, 2023).

Akadska literatura: Za naprednije proučavanje, potrebno je posegnuti za znanstvenim monografijama i časopisima. Najbolji izvor takve literature je izdavačka djelatnost **Staroslavenskog instituta**, čije se publikacije mogu pronaći na njihovim mrežnim stranicama (Staroslavenski institut, n.d.-c). Također, specijalizirane knjižare poput lanca knjižara **Znanje** u svojoj ponudi imaju relevantne naslove o hrvatskoj povijesti i kulturi, uključujući i one o glagoljici (Znanje, n.d.).

Digitalni ekosustav: Alati, aplikacije i fontovi

Digitalni resursi nude interaktivnost, dostupnost i zabavu, čineći ih idealnim polazištem ili dopunom tradicionalnim metodama učenja. Ovi alati variraju od edukativnih igara i mobilnih aplikacija do specijaliziranih mrežnih stranica i fontova.

Interaktivne platforme i igre: Kao što je detaljno opisano u poglavlju o pedagogiji, Staroslavenski institut nudi kolekciju obrazovnih igara koje kroz igru podučavaju prepoznavanje slova i riječi (Mihaljević, J., n.d.). Uz njih, platforma **glagoljica.salamander-studios.com** pruža izvrstan alat za vježbanje pisanja i transliteracije (Biškup i Žubrinić, 2012).

Mobilne aplikacije: Aplikacije za pametne telefone omogućuju učenje i korištenje glagoljice "u pokretu". **"Glagolitic Translator"** (Android) i **"Glagoljica: tipkovnica"** (iOS) ključni su alati koji omogućuju korisnicima da aktivno pišu i prevode tekstove na glagoljici (Skroc, n.d.; Kanunnikoff, n.d.).

Fontovi i tipografija: Za sve koji žele pisati glagoljicom na vlastitom računalu, ključno je preuzimanje i instalacija odgovarajućih fontova. Dva se ističu kvalitetom i dostupnošću: **"Epistula croatica"** autora Filipa Cvitića i **"Glagolica Missal DPG"** autora Nenada Hančića. Oba su dostupna putem stranice glagoljica.salamander-studios.com i omogućuju pisanje u programima za obradu teksta (Biškup i Žubrinić, 2012).

Ovaj digitalni ekosustav nije samo popularizacijski, već i znanstveno napredan, što dokazuju projekti poput implementacije tehnologije za automatsko prepoznavanje rukopisa (Handwritten Text Recognition - HTR) na glagoljskim tekstovima, postavljajući Hrvatsku u sam vrh digitalne humanistike. Ipak, unatoč izvrsnosti pojedinih alata, digitalni ekosustav je fragmentiran i nedostaje mu unificirana platforma koja bi objedinila različite resurse i olakšala navigaciju korisnicima.

Kako bi se olakšalo snalaženje u ovom bogatom digitalnom okruženju, sljedeća tablica pruža sistematiziran pregled najvažnijih dostupnih resursa.

Tablica 1: Pregled digitalnih resursa za učenje glagoljice

Naziv resursa	Vrsta	Platforma	Ključne značajke	Ciljana publika	Poveznica
Memori s glagoljicom	Igra	Web	Igra pamćenja za spajanje parova glagoljičkih slova.	Početnici, djeca	https://www.stin.hr/hr/artic/e/120/memor_i_s_glagoljicom
Zmija s glagoljicom (Glagoljojed)	Igra	Web	Varijacija klasične igre "Zmija" za vježbanje	Početnici, djeca	https://zci.stin.hr/games/glagoljojed/

			brzog prepoznavanja slova.		
Leteća glagoljica	Igra	Web	Igra inspirirana s <i>Flappy Bird</i> ; učenje vizualnog oblika riječi.	Svi uzrasti	https://zci.stin.hr/games/leteca-glagoljica/
Glagoljatrix	Igra	Web	2D pucačina za dinamično učenje i ponavljanje slova.	Svi uzrasti	https://zci.stin.hr/games/glagoljatrix/
Glagolitic Translator	Aplikacija	Android	Prevoditelj teksta s latinice na glagoljicu i obratno.	Svi zainteresirani	https://play.google.com/store/apps/details?id=com.skrucgames.gltranslator
Glagoljica: tipkovnica	Aplikacija	iOS (iPhone, iPad)	Omogućuje instalaciju glagoljičke tipkovnice na uređaj za pisanje.	Svi zainteresirani	https://apps.apple.com/hr/app/glagoljica-tipkovnica/id6444811224
Glagoljica.salamander-studios	Web alat	Web	Transliteracija, odabir fontova, slanje e-razglednica na glagoljici.	Svi zainteresirani, kreativci	https://glagoljica.salamander-studios.com/

Zaključak: Preporučeni putevi učenja i budućnost glagoljice

Sveobuhvatna analiza resursa i metoda za učenje glagoljice u 21. stoljeću jasno pokazuje da ovo drevno pismo nije tek relikat prošlosti, već živ i dinamičan element hrvatske kulture. Njegova transformacija iz primarno liturgijskog pisma u svestrani simbol nacionalnog identiteta otvorila je nove puteve za njegovo proučavanje i popularizaciju. Uspostavljen je hibridni pedagoški model koji uspješno spaja formalno obrazovanje, akademske tečajeve, kreativne radionice i inovativne digitalne alate, stvarajući tako bogat i raznolik ekosustav učenja. Taj ekosustav, podržan radom ključnih institucija poput Staroslavenskog instituta i entuzijazmom udruga kao što je Društvo

prijatelja glagoljice, nudi priliku svakom pojedincu da pronađe svoj put prema glagoljici.

Kako bi se potencijalnim učenicima olakšao ulazak u ovaj svijet, moguće je definirati preporučene puteve učenja prilagođene različitim profilima i interesima:

Za nastavnika u osnovnoj ili srednjoj školi: Najbolji početak je korištenje resursa s portala **"Glagoljica u školi"** Staroslavenskog instituta (Staroslavenski institut, n.d.-b), koji nudi gotove prezentacije i nastavne listiće. Ove materijale idealno je kombinirati s praktičnim savjetima iz priručnika **"Glagoljica za osnovce"** Martine Valec-Rebić (Valec-Rebić, n.d.). Za razvoj većih školskih projekata, model i ideje iz projekta **"101 lice glagoljice"** mogu poslužiti kao izvrstan predložak za poticanje suradnje i kreativnosti (Osnovna škola „Hugo Badalić“, 2023).

Za studenta ili ozbiljnog entuzijasta: Za one koji traže dubinsko znanje, preporučuje se strukturirani pristup. Idealna polazišna točka bio bi formalni tečaj, poput onih koji su se održavali u Lužnici, a koji se temelje na akademskoj literaturi i proučavanju izvornih tekstova (Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-b; Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor, n.d.-a). Samostalno učenje može se nadopuniti priručnikom Darka Žubrinića i praćenjem znanstvenih izdanja Staroslavenskog instituta. Aktivno sudjelovanje u radu **Društva prijatelja glagoljice** kroz praćenje njihovih tribina omogućuje izravan kontakt sa stručnjacima i zajednicom istomišljenika (Žubrinić, n.d.).

Za povremenog učenika, dijete ili turista: Za one koji se s glagoljicom susreću prvi put i žele neobavezan i zabavan uvod, digitalni resursi su najbolji izbor. Početak s edukativnim igrama poput **"Memori s glagoljicom"** ili **"Leteća glagoljica"** može potaknuti početni interes (Mihaljević, J., n.d.). Sudjelovanje u kratkoj kreativnoj radionici, poput izrade nakita ili suvenira, pruža taktilno i zadovoljavajuće iskustvo (Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica, 2018; Centar mladih Ribnjak, 2023). Korištenje mobilnih aplikacija za prevođenje ili slanje poruka na glagoljici može biti zabavan način za daljnje istraživanje (Skroc, n.d.; Kanunnikoff, n.d.).

Budućnost učenja i popularizacije glagoljice leži u daljnjoj integraciji ovih različitih pristupa i premošćivanju "progresijskog jaza" između početničkih i naprednih resursa. Potencijal leži u stvaranju digitalnih platformi koje bi mogle objединiti elemente gamifikacije s proučavanjem digitaliziranih povijesnih rukopisa, vodeći tako korisnika na strukturiranom putu od igre do znanosti. Istovremeno, budući uspjeh ovisit će i o boljoj koordinaciji između ključnih institucija, kao i o razvoju inkluzivnijih pristupa, poput audio-resursa za slabovidne ili putujućih radionica u suradnji s lokalnim knjižnicama, kako bi baština bila dostupna svima. Ključni izazov ostaje očuvanje dubine i autentičnosti značenja glagoljice u suočavanju s komercijalizacijom.

U konačnici, glagoljica nije samo predmet koji se proučava, već dio žive baštine koju treba aktivno koristiti, kreativno interpretirati i s ponosom prenositi budućim generacijama. Upravo kroz taj kontinuirani proces učenja i stvaranja osigurava se njezina trajna vitalnost u kulturnom tkivu Hrvatske 21. stoljeća.

Zahvale

Ovaj rad izrađen je uz pomoć alata umjetne inteligencije: Gemini Pro, Perplexity Pro i Deepseek AI.

Literatura

- Babić, A. (2017). *Glagoljica kao sastavnica hrvatskoga nacionalnog identiteta*. ZIR Repozitorij. <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffos:1480>
- Biškup, N., i Žubrić, D. (2012). *Glagoljica*. Salamander Studios. <https://glagoljica.salamander-studios.com/>
- Centar mladih Ribnjak. (2023., 20. travnja). *Kreativne radionice glagoljice – Art educa*. <https://cmr.hr/tag/radionica-glagoljice/>
- Društvo prijatelja glagoljice. (n.d.). *Baščina*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <http://glagoljica.org/gl/novosti/mirna.html>
- Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor. (n.d.-a). *Napredni tečaj glagoljice*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://luznica.hr/napredni-tecaj-glagoljice/>
- Duhovno-obrazovni centar Marijin dvor. (n.d.-b). *Tečaj glagoljice*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://luznica.hr/tecaj-glagoljice/>
- Gradska knjižnica i čitaonica Virovitica. (2018., 24. listopada). *Izrada nakita s motivima glagoljice*. <https://www.knjiznicavirovitica.hr/2018/10/izrada-nakita-s-motivima-glagoljice/>
- Izazov za dizajnere i tattoo salone*. (2010., 27. ožujka). Jutarnji list. <https://www.jutarnji.hr/arhiva/izazov-za-dizajnere-i-tattoo-salone/3984540/>
- Kanunnikoff, D. (n.d.). *Glagoljica: tipkovnica* [Mobilna aplikacija]. App Store. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://apps.apple.com/hr/app/glagoljica-tipkovnica/id6444811224>
- Katolička osnovna škola „Josip Pavlišić“. (2020). *Školski kurikulum 2020./2021.* http://kat-os-jpavlisic.hr/wp-content/uploads/2018/09/%C5%A0kolski-kurikulum_2020_2021.pdf
- Matesa, T. (2023., 31. kolovoza). *Prva knjiga na glagoljici nakon 118 godina; „Misal kneza Anža Frankopana“ namijenjen je svim uzrastima*. Trend. <https://trend.com.hr/2023/08/31/prva-knjiga-na-glagoljici-nakon-118-godina-misal-kneza-anza-frankopana-namijenjen-je-svim-uzrastima/>
- Mihaljević, A. (2024). Portal Glagoljica u školi i glagoljica u školi. *Slovo : časopis Staroslavenskoga instituta u Zagrebu*, (74), 221-224. <https://hrcak.srce.hr/file/463210>
- Mihaljević, J. (n.d.). *Četiri nove mrežne igre za učenje glagoljice*. Baščina, (19). <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pfigshare-u-files/24402422/14B18MihaljevicNovemrezneigre.pdf>
- Nakit s glagoljicom*. (n.d.). Made in Croatia. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://made-in-croatia.com/hr/hr/proizvodi/tematski-suveniri-glagoljica/nakit-s-glagoljicom-621>
- Nordia. (n.d.). *Edukativne mobilne aplikacije koje se mogu koristiti u školama*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://www.nordia.hr/blog/edukativne-mobilne-aplikacije-koje-se-mogu-koristiti-u-skolama>
- Novi riječki suveniri inspirirani glagoljicom*. (n.d.). Moja Rijeka. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://www.mojarijeka.hr/novi-rijecki-suveniri-inspirirani-glagoljicom/>
- Moravek Davor (2025) Učenje glagoljice u 21. stoljeću: Vodič kroz resurse, metode i suvremeni značaj www.noebius.com

Osnovna škola Kajzerica. (n.d.). *Glagoljica u gostima_101 lice glagoljice*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s https://oskajzerica.hr/glagoljica-u-gostima_101-lice-glagoljice/

Osnovna škola „Hugo Badalić“. (2023). *101 lice glagoljice*. https://web-arhiva.skole.hr/os-hbadalic-sb/projekti/101_lice_glagoljice%3Fnews_id=3903.html

Pinterest. (n.d.-a). *Glagoljica*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://in.pinterest.com/pin/glagoljica--423549539926189461/>

Pinterest. (n.d.-b). *Glagoljica tattoo*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://www.pinterest.com/ideas/glagoljica-tattoo/893772603646/>

punkufer.dnevnik.hr. (2019., 8. kolovoza). *Glagoljači: Novi hrvatski suveniri koje ćete poželjeti pojesti*. <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/odabrano/glagoljacici-suveniri-koje-cete-pozeljeti-pojesti---570832.html>

Skroc. (n.d.). *Glagolitic Translator* [Mobilna aplikacija]. Google Play. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.skrucgames.gltranslator>

Školski projekt '(ne)zaboravljena glagoljica'. (2008). [PowerPoint prezentacija]. SlideShare. <https://www.slideshare.net/slideshow/projekt-glagoljica-presentation/778507>

Staroslavenski institut. (n.d.-a). *Glagoljica*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://stin.hr/glagoljica/>

Staroslavenski institut. (n.d.-b). *Glagoljica u školi*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://stin.hr/glagoljica-u-skoli/>

Staroslavenski institut. (n.d.-c). *Početna*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://stin.hr/>

Sveučilište u Zadru. (2021., 25. veljače). *Dan hrvatske glagoljice (22. veljače)*. <https://www.unizd.hr/kroatistika-slavistika/obavijesti/view/dan-hrvatske-glagoljice-22-veljace>

Valec-Rebić, M. (n.d.). *Glagoljica za osnovce: Priručnik za voditelje glagoljaških skupina*. Naklada Ljevak. <https://www.ljevak.hr/martina-valec-rebic/15344-glagoljica-za-osnovce.html>

Znanje. (n.d.). *Knjiga Hrvatska glagoljica Josip Bratulić*. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://znanje.hr/product/hrvatska-glagoljica/442943>

Žubrinčić, D. (n.d.). *Društvo prijatelja glagoljice*. Croatianhistory.net. Preuzeto 24. srpnja 2025. s <https://www.croatianhistory.net/glagoljica/dpg.html>